

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Географічний факультет

«Затверджено»

Голова науково-методичної
комісії факультету

доц. Єрко І. В.
31 серпня 2021 р.

СИЛАБУС
АТЕСТАЦІЇ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ
першого (бакалаврського) рівня
спеціальності: 014 Середня освіта (Географія)
за освітньо-професійною програмою
«Середня освіта. Географія. Економіка»

Силабус атестації здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня.
 Спеціальності: 014 Середня освіта (Географія), освітньо-професійної програми
 «Середня освіта. Географія. Економіка» (денна форма здобуття освіти). 2021. 28
 с.

Розробники: Маковецька Л. О., канд. географ. наук, доцент кафедри
 економічної та соціальної географії;

Ткачук Н. М., канд. педагог. наук, доцент кафедри економічної
 та соціальної географії;

Погребський Т. Г., канд. географ. наук, доцент кафедри
 економічної та соціальної географії.

Силабус атестації здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
затверджена на засіданні кафедри економічної та соціальної географії
 Протокол № 1 від 30 серпня 2021 р.

В. о. завідувача кафедри:

(доц. Погребський Т. Г.)

Силабус атестації здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
затверджена на засіданні кафедри фізичної географії
 Протокол № 1 від 30 серпня 2021 р.

Завідувач кафедри:

(проф. Фесюк В.О.)

Силабус атестації здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
затверджена Вченою радою географічного факультету
 Протокол № 1 від 31 серпня 2021р.

Голова:

(проф. Барський Ю.М.)

© Маковецька Л. О., Ткачук Н. М.,
 Погребський Т.Г., 2021 р.

© Волинський національний університет
 імені Лесі Українки, 2021

1. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОПИС АТЕСТАЦІЇ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ПЕРШОГО (БАКАЛАВРСЬКОГО) РІВНЯ

Метою державної атестації є визначення і відповідність рівня теоретичної та практичної підготовки випускників меті та вимогам освітньо-професійної програми «Середня освіта. Географія. Економіка» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, перевірка вмінь та навичок здобувачів вищої освіти самостійно, науково обґрунтовано і творчо приймати професійні рішення з врахуванням їх соціальних і економічних наслідків, здатних до організації ефективного компетентнісно-орієнтованого навчання географічних та економічних наук у закладах загальної середньої освіти та відповідно до вимог Нової української школи.

Освітньо-професійна програма «Середня освіта. Географія. Економіка» формою державної атестації для здобувачів вищої освіти спеціальності 014 Середня освіта (Географія). визначено **Комплексний кваліфікаційний іспит**.

Атестація здобувачів першого (бакалаврського) ступеня вищої освіти спеціальності 014 Середня освіта (Географія) освітньо-професійної програми «Середня освіта. Географія. Економіка» здійснюється відповідно до Законів України «Про освіту», «Про вищу освіту» (Стаття 6), Наказу МОЗ України від 19 лютого 2019 року № 419 «Про затвердження Порядку, умов та строків розроблення і проведення єдиного державного кваліфікаційного іспиту та критеріїв оцінювання результатів», з урахуванням «Положення про державну екзаменаційну комісію щодо атестації осіб, які здобувають перший (бакалаврський) та другий (магістерський) рівні освіти», «Положення про поточне та підсумкове оцінювання знань студентів Волинського національного університету імені Лесі Українки», «Положення про навчання у Волинському національному університеті імені Лесі Українки для здобуття першого (бакалаврського) ступеня на основі раніше здобутих освітньо-кваліфікаційного рівня «молодший спеціаліст», освітнього ступеня «фаховий молодший бакалавр».

Державну атестацію здобувачів здійснює Державна екзаменаційна комісія (далі – ДЕК) після завершення ними навчання на першому (бакалаврському) рівні. Заклад вищої освіти на підставі рішення екзаменаційної комісії присуджує особі, яка успішно виконала освітню програму на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти, відповідний ступінь вищої освіти та присвоює відповідну кваліфікацію та видачу диплома; вносить пропозиції щодо підвищення якості підготовки фахівців з відповідної освітньо-професійної програми. Рішення про присудження ступеня вищої освіти та присвоєння відповідної кваліфікації скасовується закладом вищої освіти у разі виявлення фактів порушення здобувачем вищої освіти академічної доброчесності, у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Силабус, форму проведення екзамену (усно, письмово, комп'ютерне тестування) розробляє та визначає кафедра економічної та соціальної географії ВНУ імені Лесі Українки та затверджує Вчена рада географічного факультету. Силабус комплексного кваліфікаційного іспиту оприлюднюється на веб-сторінці географічного факультету.

Проведення державного екзамену здійснюється державною (українською) мовою.

Білету до державного екзамену затверджуються вченою радою географічного факультету. Для перевірки та обґрунтованої оцінки рівня підготовки здобувачів вищої освіти до майбутньої професійної діяльності зі спеціальності 014 Середня освіта (Географія) в білетах державного екзамену виділено теоретичну та педагогіко-методичну частину.

Кожен екзаменаційний білет містить три питання:

- 1 питання: перевіряє теоретичні знання здобувачів вищої освіти з дисциплін фізичної географії;

- 2 питання: перевіряє теоретичні знання економіко-географічних дисциплін, знання основних явищ та понять сучасних географічних та економічних наук.

Максимальна кількість балів, які може отримати студент за кожне з цих питань – по 30 балів;

- 3 питання: перевіряє вміння і навички здобувачів вищої освіти застосовувати інноваційні технології і методики навчання в організації компетентнісно-орієнтованого навчання з географії та економіки у закладах загальної середньої освіти.

Максимальна кількість балів, які може отримати студент за це питання – 40 балів.

На комплексному кваліфікаційному іспиті здобувач вищої освіти повинен показати теоретичні знання з базових географічних наук; орієнтуватись у фактичному матеріалі, знати джерела його поповнення; вміння аргументувати свої відповіді; осмислено викладати концептуальні засади географічної та економічної освіти в Україні; ідеї закладені в змісті та структурі діючих програм з географії та економіки для закладів загальної середньої освіти, а також застосувати знання та уміння у контексті виконання практично-методичних завдань зі спеціальності 014 Середня освіта (Географія), ефективно використовуючи дидактичний матеріал до уроку, впроваджуючи елементи інноваційних педагогічних технологій.

Під час відповіді студента звертається увага на його мовлення, зокрема на правильність, чіткість, виразність, відповідність сучасним мовним нормам.

Оцінювання відповіді здійснюється згідно з розробленими критеріями.

2. КОМПЕТЕНТНОСТІ

Згідно з вимогами ОПП «Середня освіта. Географія. Економіка» першого (бакалаврського) рівня та Національної рамки кваліфікацій під час державної атестації – проведення **Комплексного кваліфікаційного іспиту**, здобувачі вищої освіти повинні відобразити здобуті компетентності:

Інтегральна компетентність. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у професійній діяльності вчителя географії та економіки із застосуванням сучасних теорій та методів географічної, економічної та психолого-педагогічних наук, із використанням комплексу міждисциплінарних даних, за умов недостатності інформації та невизначеності умов освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК 1. Здатність свідомо ставитись до вимог суспільства, усвідомлювати свої права та обов'язки як громадянина України, діяти на засадах етичних мотивів соціально, відповідально і свідомо.

ЗК 2. Знання й розуміння предметної професійної діяльності та здатність до професійного розвитку та навчання впродовж життя.

ЗК 3. Здатність до використання сучасних, у тому числі інформаційних технологій, володіння навичками застосування програмних засобів.

ЗК 4. Здатність до письмової й усної комунікації державною мовою.

ЗК 5. Здатність використовувати знання іноземної мови в освітній діяльності.

ЗК 6. Здатність до комунікативної толерантності у професійній сфері, володіння етикою ділового спілкування (учні, вчителі, батьки).

ЗК 7. Здатність працювати автономно та в команді, забезпечувати якість виконання робіт і оцінювання їх результатів, приймати обґрунтовані рішення.

ЗК 8. Здатність до пошуку, обробки та критичного аналізу інформації з різних джерел, до інноваційного мислення, креативності, до генерування нових ідей.

ЗК 9. Здатність до використання знань в практичній діяльності, до адаптації та дії в нових умовах.

Спеціальні (фахові) компетентності (ФК):

ФК 1. Здатність застосовувати набуті географічні, економічні та психолого-педагогічні компетентності для формування в учнів ключових і предметних компетентностей на рівні базової середньої освіти.

ФК 2. Здатність якісно організовувати освітній процес, використовувати різні види і форми навчальної та пізнавальної діяльності учнів, добирати ефективні методики, технології та здійснювати інтегроване навчання.

ФК 3. Здатність до організації безпечного освітнього середовища (зокрема для дітей з особливими освітніми потребами), створення сприятливих умов для кожного учня, залежно від його індивідуальних потреб, можливостей, здібностей та інтересів.

ФК 4. Здатність забезпечувати безпечне проведення краєзнавчої дослідницько-пошукової діяльності учнів у закладах освіти.

ФК 5. Здатність здійснювати виховання на уроках і в позакласній роботі, виконувати педагогічний супровід процесів соціалізації учнів та формування їх громадянської активності.

ФК 6. Здатність до критичного аналізу, діагностики й корекції власної педагогічної діяльності, оцінки педагогічного досвіду.

Спеціальні (предметні) компетентності (ПК):

ПК 1. Здатність використовувати поняття, концепції, теорії географії й економіки для комплексної характеристики природних та соціально-економічних явищ і процесів на різних просторових рівнях (глобальному, регіональному, в межах України, локальному).

ПК 2. Здатність усвідомлювати сутність взаємозв'язків між природним середовищем та людиною, розуміти і пояснювати стратегію сталого розвитку людства.

ПК 3. Здатність обґрунтовувати взаємозв'язки у ландшафтах та характеризувати особливості фізико-географічних об'єктів у геосферах.

ПК 4. Здатність аналізувати склад і будову геосфер (у відповідності до спеціалізації) на різних просторово-часових масштабах.

ПК 5. Здатність встановлювати роль і місце України у сучасному світі в контексті географічних чинників її розвитку, аналізувати і пояснювати особливості геопросторової організації її природи, населення і господарства.

ПК 6. Здатність виконувати польові дослідження (природних, суспільних об'єктів і процесів), спроможність проводити педагогічні дослідження, інтерпретувати отримані результати, застосовувати їх у професійній діяльності.

ПК 7. Здатність відтворювати основні теорії та закони економіки, оцінювати нові відомості й інтерпретації в контексті формування в учнів системних економічних знань, компетентності підприємливості та фінансової грамотності.

ПК 8. Здатність застосовувати базові знання з природничих та суспільних наук у навчанні та професійній діяльності, системне географічне мислення при вивченні Землі (світу), геосфер, материків і океанів, України, природних і суспільних територіальних комплексів.

ПК 9. Здатність пояснювати закономірності територіальної організації суспільного виробництва, просторових процесів і форм організації життя людей у світі, регіонах, країнах.

ПК 10. Здатність виконувати прийоми опису, аналізу, систематизації інформації, отриманої із загально географічних та тематичних карт, представляти за картами комплексну географічну оцінку території, укладати картографічні твори з використанням сучасних інформаційних технологій.

Програмні результати навчання:

ПРН 1. Знає основні історичні етапи розвитку предметної області.

ПРН 2. Знає закономірності розвитку особистості, вікові особливості учнів, їхню психологію.

ПРН 3. *Знає та розуміє* принципи, форми, сучасні методи, методичні прийоми навчання географії, економіки/підприємництва та фінансової грамотності в закладах загальної середньої освіти (рівень базової середньої освіти).

ПРН 4. *Знає та розуміє* особливості навчання різнорідних груп учнів, *застосовує* диференціацію навчання, *організовує* освітній процес з урахуванням особливих потреб учнів.

ПРН 5. *Уміє оперувати* базовими категоріями та поняттями спеціальності.

ПРН 6. *Аналізує* державні стандарти, навчальні програми і підручники з географії та економіки для планування і конструювання основних видів навчальної діяльності з учнями та забезпечення ефективної організації освітнього процесу.

ПРН 7. *Добирає і застосовує* сучасні освітні технології та методики для формування предметних компетентностей учнів і здійснює самоаналіз ефективності уроків.

ПРН 8. *Володіє формами та методами* виховання учнів на уроках і в позакласній роботі, *уміє* відстежувати динаміку особистісного розвитку дитини.

ПРН 9. *Здатний проєктувати* психологічно безпечне й комфортне освітнє середовище, керуватися в педагогічній діяльності етичними нормами, принципами толерантності, діалогу й співробітництва. *організовувати* співпрацю учнів та комунікацію з їхніми батьками.

ПРН 10. *Знає* термінологію і номенклатуру, *розуміє* основні концепції, теорії та загальну структуру географічної та економічної наук, закони і закономірності, різні погляди на проблемні питання сучасної географії й економіки.

ПРН 11. *Знає* зміст, структуру та методичні особливості вивчення географічних та економічних дисциплін у закладі загальної середньої освіти (на рівні базової освіти), спроможний формувати в учнів цілісну наукову картини світу.

ПРН 12. *Володіє* уміньми пояснювати просторову диференціацію географічної оболонки і географічного середовища на глобальному, регіональному та локальному територіальних рівнях.

ПРН 13. *Уміє* пояснювати зміни, які відбуваються у географічному середовищі під впливом природних і антропогенних чинників, формулює наслідки і детермінанти в контексті концепції сталого розвитку людства.

ПРН 14. *Усвідомлює* роль і місце України у сучасному світі в контексті географічних та економічних чинників її розвитку.

ПРН 15. *Володіє* методами навчання користуватися географічною та картографічною мовою в навчальному процесі, застосовувати алгоритми використання картографічної продукції при характеристиці окремих географічних об'єктів і територій.

ПРН 16. *Знає, розуміє і здатний* використовувати рекомендації з методики географії, інтегрованих курсів природничої галузі, економіки/підприємництва та фінансової грамотності, міжгалузевих інтегрованих курсів.

ПРН 17. *Уміє* забезпечувати охорону життя і здоров'я учнів в освітньому процесі та у позакласній діяльності; демонструє здоровий спосіб життя.

ПРН 18. *Володіє* однією з іноземних мов на рівні, необхідному для роботи з навчально-методичною літературою зі спеціальності; основами професійної культури при підготовці та редагуванні текстів державною мовою з предметної спеціальності.

ПРН 19. *Дотримується* норм академічної доброчесності у процесі навчання і професійній діяльності.

3. КОМПЛЕКСНИЙ КВАЛІФІКАЦІЙНИЙ ІСПИТ

Критерії оцінювання знань

Підсумкова оцінка		
За шкалою ECTS	Кільк. балів	Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень студентів
A «відмінно»	90 – 100	Відповіді повні, логічні, послідовно розкривають зміст питання, свідчать про всебічні, систематизовані, глибокі знання. Студент вільно володіє теоретичними основами географічних дисциплін і педагогічною термінологією, правильно застосовує отримані знання для аналізу педагогічних явищ та процесів, творчо вирішує поставлені завдання, у повній мірі використовує міжпредметні зв'язки для узагальнення інформації, демонструє ґрунтовні знання першоджерел й законодавчо-нормативних документів, уміє самостійно розкривати їх зміст, робити узагальнення і висновки, грамотно володіє нормативною, сучасною професійною мовою, вміє планувати освітню діяльність.
B «дуже добре»	82 – 89	Студент використовує понятійний апарат з географічних й економічних дисциплін та методик їх навчання, а набуті уміння і навички дозволяють викласти матеріал логічно, послідовно, висловити власну думку, формувати висновки. Відповідь правильно розкриває основний зміст матеріалу, знання основних педагогічних закономірностей, комплексно вирішувати поставлені завдання, але у відповіді допускає 1-2 незначні неточності при використанні географічної, економічної та педагогічної термінології чи тлумаченні географічних й економічних понять та закономірностей, явищ і процесів.
C «добре»	75 – 81	Студент володіє понятійним апаратом з географічних та економічних дисциплін та методик їх навчання, але припускає у відповіді неточності при розкритті їх змісту, знає основні педагогічні технології й знає як їх використовувати під час розв'язання практичних завдань, припускає незначні помилки у відповідях.
D «задовільно»	74 – 66	Відповіді відображають достатньо добрі знання понятійного апарату, а уміння і навички дозволяють викласти матеріал досить логічно, послідовно, правильно розкрити основний зміст матеріалу. Студент добре знає основні педагогічні технології, комплексно вирішує поставлені завдання, у відповіді допускає 1 значну неточність (серйозну помилку) під час використання наукової та педагогічної термінології чи тлумаченні педагогічних й географічних процесів і явищ, відчуваються труднощі у використанні теоретичних положень при потребі розв'язання практичних завдань, не вміє самостійно зробити узагальнюючий висновок.
E «достатньо»	60 – 65	Студент виявив знання понятійного апарату в мінімальному обсязі, відповідь не відображає системні знання й використання міжпредметних зв'язків, не вміє самостійно сформулювати узагальнюючий висновок, припускає помилки у відповідях.
FX «незадовільно»	1 – 59	Відповіді студента нелогічні, не містять обґрунтованих теоретичних положень, мають переважно репродуктивний характер, допускаються суттєві помилки, мають фрагментарний характер, не розкривають основні поняття.

У випадку одержання незадовільного результату повторне складання екзамену дозволяється протягом трьох років після закінчення вищого закладу освіти, але не раніше, як під час наступної державної атестації.

Будь-яка допомога студенту під час іспиту з чийого б то не було боку категорично забороняється, оскільки вважається проявом академічної недоброчесності.

За неявку студента на комплексний кваліфікаційний іспит за будь-яких причин виставляється відмітка «не з'явився» («не з'явилась»).

Апеляційна заява студента про його незгоду із виставленою йому екзаменаційною комісією оцінкою за комплексний кваліфікаційний іспит може бути подана студентом тільки в день іспиту у письмовій формі на ім'я голови екзаменаційної комісії.

Студент, який отримав незадовільну оцінку на державному екзамені, відраховується з вищого навчального закладу. Йому видається академічна довідка встановленого зразка.

4. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН, ПИТАННЯ ТА РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ДО КОМПЛЕКСНОГО КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ІСПИТУ

Фінансова грамотність у закладах загальної середньої освіти

Суть поняття «Фінансова грамотність». Мета та зміст курсу, його роль у шкільній освіті. Родинні фінанси та сімейне господарювання. Роль грошей у суспільстві. Фінансова обізнаність споживачів, їх права та обов'язки. Культура фінансових відносин. Фінансові розрахунки у житті людини. Шляхи досягнення фінансового успіху. Фінансові механізми та сталий розвиток в економіці. Методика вивчення курсу «Фінансова грамотність. Фінанси. Що? Чому? Як?» у старшій школі. Особисті фінанси. Складання та ведення сімейного бюджету. Робота фінансової системи. Фінансові послуги банківських і небанківських установ. Заощадження інвестиції та кредитні продукти. Фінансова безпека та захист прав споживачів.

1. Загальна характеристика грошей та їх еволюція. Форми грошей в обігу.
2. Фінансове планування. Ухвалення фінансових рішень.
3. Види та характеристика видатків, причини їх виникнення. Інфляція.
4. Банки та банківська система. Види банківських послуг.
5. Надходження та податки. Характеристика податкових пільг.

Рекомендована література та Інтернет-ресурси

1. Парходько Г. Ю. Психолого-педагогічні проблеми виховання фінансової культури дітей. Черкаси, 2010. 97 с.
2. Смолінська О. Діти і гроші. 2014. № 9. С. 21–31. Фінансова грамотність : навч. посібник / авт. кол. ; за ред. д-ра екон. наук, проф. Т. С. Смовженко. К. : Фенікс, 2017. 312 с.
3. Соценко Т. М. Чого хочуть клієнти? Економіка в школах України. 2008. № 4. С. 9–16.
4. Фінансова грамотність : навч. посібник для вчителя / авт. кол. ; за ред. д-ра екон. наук, проф. Т. С. Смовженко. К., 2013. 312 с.
5. Фінансова грамотність. Фінанси. Що? Чому? Як?: навчальний посібник / авт. кол.; – К., 2019. – 272 с. ISBN 978-966-484-311-6

Загальне землезнавство

Завдання землезнавства на сучасному етапі розвитку суспільства. Коротка історія розвитку загального землезнавства. Землезнавство на сучасному етапі. Механічна взаємодія в планетарних фізико-географічних процесах. Ізостація в геосферах. Гравітаційна взаємодія Землі з Місяцем і Сонцем. Основні риси будови Всесвіту. Короткі відомості про планети та інші тіла Сонячної системи. Форма і розміри Землі. Докази, наслідки, характеристики добового обертання Землі. Час. Річний рух Землі та його наслідки.

Шарувата будова Землі. Поняття про земну кору, мантію і ядро Землі, їх фізичний стан, речовинний і хімічний склад. Форми земної поверхні. Рельєф океанічного дна. Атмосфера, її сучасний склад і походження. Будова атмосфери. Поняття про гідросферу. Розподіл окремих складових частин гідросфери. Географічна оболонка як система взаємодіючих компонентів - літосфери, гідросфери, атмосфери і біосфери, нерівнозначність компонентів географічної оболонки Землі.

Людство як компонент географічної оболонки. Історія природокористування. Виникнення та еволюція біосфери. Основні компоненти біосфери. Вчення В.І.Вернадського про біосферу. Роль живих організмів в еволюції географічної оболонки. Поняття про ноосферу. Поняття про географічне середовище та його роль у розвитку суспільства. Взаємозв'язок народонаселення з природними ресурсами.

1. Основні риси будови Всесвіту та Сонячної системи.
2. Докази, наслідки, характеристика добового обертання Землі. Час.
3. Рух Землі навколо Сонця. Причини змін пір року на Землі.
4. Гравітаційна взаємодія Землі з Місяцем і Сонцем.
5. Географічна оболонка як система взаємодіючих компонентів – літосфери, гідросфери, атмосфери і біосфери.

Рекомендована література та Інтернет-ресурси

1. Багров М. В., Боков В. О., Черваньов І. Г. Землезнавство. К.: Либідь, 2000. 464 с.
2. Мельничук М. М., Білецький Ю. В., Чабанчук В. Ю. Загальне землезнавство: Методичні рекомендації до практичних занять для студентів географічного факультету за спеціальностями 106 «Географія», 103 «Науки про Землю» та 014 «Середня освіта». Луцьк, 2019. 191 с.
3. Мольчак Я. О., Ільїн Л. В. Загальне землезнавство. Луцьк, 1997. 386 с.
4. Неклюкова Н. П. Общее землеведение. Ч. I. М. : Просвещение, 1976. 336 с.
5. Неклюкова Н. П. Общее землеведение. Ч. II. М. : Просвещение, 1975. 224 с.
6. Олійник Я. Б., Федорищак Р. П., Шищенко П. Г. Загальне землезнавство. К. : Знання-Пресс, 2003. 247 с.
7. Шубаев Л. П. Общее землеведение. М. : Высшая школа, 1977. 455 с.

Геологія з основами геофізики та геохімії геосфер

Загальне уявлення про будову і склад Землі. Поняття про мінерали і гірські породи. Земна кора. Геологічне картування. Геологічні процеси. Ендогенні і екзогенні процеси. Денудація. Вік Землі і поняття про геологічний час. Основні етапи розвитку геологічних знань. Розвиток геології в Україні.

Властивості кристалів. Морфологія мінералів та їх властивості. Поняття про магматизм. Географічне поширення діючих вулканів. Кора вивітрювання. Поняття про еолові процеси. Дефляція. Корозія. Еолова акумуляція. Лес. Геологічна діяльність атмосферних вод. Площинний схиловий змив. Утворення делювію. Розвиток ярів. Пролувій. Загальні відомості про геологічну роботу рік. Річкові відклади. Руйнівна, переносна і акумулятивна робота озер. Ерозійна діяльність підземних вод. Карстові печери. Суфозія.

Руйнівна, транспортна і акумулятивна робота льодовиків. Льодовикові відклади. Моренні відклади. Водно-льодовикові відклади. Рельєф дна океанів. Руйнівна робота моря.

Літогенез і його стадії. Особливості речовинного складу основних порід. Класифікація осадових порід. Особливості структур метаморфічних порід.

Геотектонічні рухи і їх типи. Поняття про землетруси та їх географічне поширення. Континенти і океанічні западини, як найбільш крупні елементи земної кори. Літосферні плити. Стадії розвитку платформ. Геосинклінальні пояси, області і системи. Рифти і рифтові системи. Глибинні розломи. Проблема геологічного часу. Періодизація історії Землі. Предмет і завдання палеонтології. Фаціальний аналіз, його завдання і значення. Основні генетичні типи родовищ корисних копалин.

Предмет і значення геохімії в науці і суспільстві. Основні етапи розвитку геохімії як науки. Методи дослідження в геохімії. Зв'язок геохімії з геологічними, географічними і хімічними дисциплінами. Будова атомного ядра. Будова електронних оболонок. Типи хімічного зв'язку. Поширеність ізотопів в природі. Хімічний склад земної кори. Базові поняття екологічної геохімії: форми знаходження та міграція хімічних елементів, граничні форми забруднення. Принципи класифікації хімічних елементів. Класифікація В. М. Гольдшмідта. Класифікація В. І. Вернадського. Класифікація А. Н. Заварицького. Форми знаходження хімічних елементів. Міграція хімічних елементів в ендегенних процесах та екзогенних процесах. Геохімічні процеси в оболонках Землі. Геохімія гідросфери. Морські води. Поверхневі води. Підземні води. Атмосферні і термальні води. Класифікація природних газів. Природні гази в ґрунтах та осадових породах. Природні гази в магматичних породах та вулканічних процесах. Роль живої речовини в міграції хімічних елементів. Вплив біосфери на міграцію хімічних елементів. Особливості біологічної міграції хімічних елементів.

Джерела енергії міграції хімічних елементів в біосфері. Відносний ряд дальності міграції мінералів.

1. Форми, види, типи знаходження хімічних елементів, їх роль в геохімії ландшафту.
2. Фізичні чинники диференціації геосистем (потoki речовини і енергії, показники тепла і вологоти).
3. Будова і склад земної кори, типи земної кори.
4. Поняття про метаморфізм та магматизм.
7. Кайнозойський етап. Геохронологія і стратиграфія. Органічний світ.

Рекомендована література та Інтернет-ресурси

1. Шнюков С. Є., Гожик А. П. Основи геохімії. Київ, 2011. 245 с.
<http://www.geol.univ.kiev.ua/lib/geochemistry.pdf>
2. Гожик А. П., Байсарович І. М., Зінченко О. В., Шнюков С. Є. Геохімія зони гіпергенезу. К. : електронне видання, 2018. 110 с.
http://www.geol.univ.kiev.ua/lib/Geochemistry_of_hypergenesis.pdf
3. Малишева Л. Л. Геохімія ландшафтів. К. : Либідь, 2000. 466 с.
4. Сивий М. Я. Геологія : Підручник. Тернопіль, ФОП Осадца Ю.В., 2019. 337 с.
5. Вовк О. П. Лабораторні роботи з геології загальної та історичної (мінерали). Методичні вказівки студентам географічного факультету. Луцьк : ПП Іванюк В. П., 2018. 59 с.
6. Вовк О. П. Лабораторні роботи з геології загальної та історичної (структурна та історична геологія). Методичні вказівки студентам географічного факультету. Луцьк : ПП Іванюк В. П., 2019. 51 с.

Метеорологія і кліматологія

Предмет, методи і зміст метеорології та кліматології. Радіаційний та тепловий режим кліматичної системи. Підстильна поверхня та її кліматоутворювальне значення. Тепловий режим атмосфери. Вологообіг та його вплив на клімат. Хмари й тумани. Опади й атмосферна електрика.

Баричне поле й вітер. Повітряні маси та атмосферні фронти. Загальна циркуляція атмосфери. Пасати та мусони. Особливості атмосферної циркуляції у позатропічних широтах.

Поняття про клімат і кліматичну систему. Чинники, що впливають на формування клімату. Класифікація кліматів. Зміни і коливання клімату. Антропогенні зміни клімату. Потепління клімату.

1. Сонячна радіація та її види.
2. Водяна пара в атмосфері.
3. Добовий і річний хід температури повітря. Континентальність клімату.
4. Географічні типи повітряних мас.
5. Характеристика кліматичних поясів Земної кулі.

Рекомендована література та Інтернет-ресурси

1. Вальчук-Оркуша О. М., Ситник О. І. Метеорологія з основами кліматології : навч. посіб. Умань: Видавничо-поліграфічний центр «Візаві», 2015. 224 с. URL: http://library.vspu.edu.ua/polki/akredit/kaf_3/valchuk5.pdf
2. Врублевська О. О., Катеруша Г. П., Гончарова Л. Д. Кліматологія : підручник. Одеса : Екологія, 2013. 344 с.
3. Метеорологія та кліматологія: текст лекцій / Укладач: М. В. Сарапіна. НУЦЗУ, 2016. 207 с. URL: <http://books.nuczu.edu.ua/download.php?rec=5882&mode=1>
4. Нетробчук І. М. Метеорологія та кліматологія : конспект лекцій. Луцьк : Вежа-Друк, 2019. 108 с.
5. Нетробчук І. М. Метеорологія та кліматологія : мет. рек. до лабораторних робіт. Луцьк : Вежа-Друк, 2019. 60 с.

Гідрологія

Гідрологія як наука, її місце у вивченні географічної оболонки. Розподіл води на земній кулі, її кругообіг, властивості та значення. Гідрологія річок. Гідрологія озер та водосховищ. Гідрологія боліт. Гідрологія льодовиків. Гідрологія підземних вод. Гідрологія океанів і морів. Водні ресурси землі, материків, України.

1. Живлення, водний і рівневий режими річок.
2. Види льодових утворень на озерах. Льодовий режим озер. Особливості льодового режиму малих і великих озер.
3. Роль боліт у формуванні річкового стоку в різних кліматичних умовах. Вплив осушення боліт і заболочених земель на стік річок.
4. Льодовики, їх утворення, типи та поширення. Робота і танення льодовиків.
5. Водні ресурси України, їх використання та охорона.

Рекомендована література та Інтернет-ресурси

1. Водний фонд України: Штучні водойми – водосховища і ставки: Довідник / [В.В. Гребінь, В.К. Хільчевський, В.А. Сташук та ін.] / За ред. В. К. Хільчевського, В. В. Гребеня. К.: «Інтер-прес ЛТД», 2014. 164 с.
2. Хільчевський В.К., Ободовський О.Г., Гребінь В.В. та ін. Загальна гідрологія: підручник. К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2008. 399 с.
3. Левківський С.С., Хільчевський В.К., Ободовський О.Г. Загальна гідрологія: підручник для ВНЗ. К. : Фітосоціоцентр, 2000. 264 с.
4. Хільчевський В.К., Забокрицька М.Р. Водні об'єкти Луцька: гідрографія, локальний моніторинг, водопостачання та водовідведення. Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія. К. 2016. Т. 3 (42). С. 68-78.
5. Конспект лекцій з курсу «Гідрологія». 1 Змістовий модуль. Луцьк. 2020. 36 с.

Грунтознавство з основами біогеографії

Розвиток ґрунтознавства в Україні. Місце та роль ґрунту в природі й діяльності людини. Морфологічна будова ґрунту. Ґрунтоутворюючі породи та їх категорії. Фізичні властивості ґрунтів і порід. Гумус: склад, властивості. Органо-мінеральні сполуки в ґрунті. Груповий та фракційний склад гумусу. Екологічне значення гумусу та регулювання його вмісту. Чинники і закономірності природної родючості ґрунтів.

Поняття про чинники ґрунтоутворення. Роль живих організмів у ґрунтоутворенні. Клімат як чинник ґрунтоутворення, його характерні особливості. Водний режим ґрунтів. Роль у ґрунтоутворенні материнської породи, рельєфу місцевості. Значення віку і господарської діяльності людини у ґрунтоутворенні. Загальна схема ґрунтоутворення. Закономірності розміщення ґрунтів на земній поверхні. Ґрунтово-географічне районування та загальна схема ґрунтового покриття України.

Тундрові глейові ґрунти. Підзолисті ґрунти тайгово-лісової зони. Дерново-підзолисті ґрунти. Болотні ґрунти. Дернові ґрунти. Ґрунтовий покрив суббореальних лісових областей. Коричневі ґрунти. Сіро-коричневі ґрунти. Ґрунти субтропічних напівпустель і пустель. Ґрунти постійно вологих тропічних лісів. Класифікація та властивості алювіальних ґрунтів.

Предмет біогеографії і зв'язок з іншими науками. Межі ареалу та його формування. Гіпотези розповсюдження організмів. Флористичні регіони суходолу. Фауністичні регіони суходолу. Зонально-регіональні види флори України. Зонально-регіональні види фауни України. Біоми суходолу. Особливості флори і фауни тундри. Загальна характеристика біому степу. Біогеографічне районування біому саван. Біогеографічне районування Світового океану. Біологічна структура океану.

1. Місце та роль ґрунту в природі й діяльності людини. Ґрунтоутворюючі породи.
2. Роль живих організмів у ґрунтоутворенні.
3. Закономірності розміщення ґрунтів на земній поверхні та Україні.
4. Географічні центри походження культурних рослин.
5. Біогеографічне районування території України.

Рекомендована література та Інтернет-ресурси

1. Аріон О. В., Купач Т. Г., Дем'яненко С. О. Географія ґрунтів з основами ґрунтознавства : Навчально-методичний посібник. К., 2017. 226 с.
2. Біогеографія : навчальний посібник / О. В. Іщук, М. М. Світельський, М. І. Федючка, С. І. Матковська, Т. В. Пінкіна, В. Д. Соломатіна ; за заг. ред. О. В. Іщук. Херсон : Олді-плюс, 2019. 336 с.
3. Веремеєнко С. І., Шевчук М. Й. Ґрунтознавство: навчальний посібник; за ред. д. с.-г наук, проф. С. І. Веремеєнка. Рівне : НУВГП, 2015. 300 с.
4. Ґрунтознавство з основами географії ґрунтів : понятійно-термінологічний словник / уклад. Сергій Володимирович Полянський. Луцьк : Вежа-Друк, 2015. 156 с.
5. Позняк С. П. Ґрунтознавство і географія ґрунтів. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2010. Ч. 1. 270 с. ; Ч. 2. 285 с.
6. Полянський С. В. Ґрунтознавство з основами географії ґрунтів: курс лекцій. Луцьк : Іванюк В. П., 2020. 123 с.

Геоморфологія і палеогеографія

Об'єкт, предмет, завдання геоморфології та палеогеографії. Історія розвитку геоморфології. Етапи становлення палеогеографії. Загальні відомості про рельєф Землі. Будова земної кори та її вплив на формування планетарних форм рельєфу. Рельєфоутворююча роль тектонічних рухів. Магматизм і рельєфоутворення. Вивітрювання і формування рельєфу. Флювіальні процеси й створені ними форми рельєфу.

Рельєфоутворююча роль гляціальних процесів. Кріогенні процеси і зумовлені ними форми рельєфу. Аридні процеси й еолова морфо скульптура. Карст і карстова морфо скульптура. Схилі процеси і рельєф схилів. Берегові процеси і форми рельєфу. Екзогенні процеси на дні океанів і утворювані ними морфоскульптури. Взаємодія морфоструктури і морфоскульптури Землі.

1. Геоморфологічні дослідження українських вчених.
2. Поняття про генезис рельєфу, генетичний тип рельєфу.
3. Процеси рельєфоутворення.
4. Рельєфоутворююче значення клімату.
5. Рельєфоутворююча діяльність людини.

Рекомендована література та Інтернет-ресурси

1. Павловська Т. С. Геоморфологія : терміни й поняття (коментар) [Текст] : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.; за ред. проф. І. П. Ковальчука. Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2009. 284 с.
2. Сіренко І. М. Динамічна геоморфологія : навч. посібн. Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2003. 263 с.
3. Стецюк В. В., Рудько Г. І., Ткаченко Т. І. Екологічна геоморфологія України : навч. посіб. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2010. 368 с.
4. Стецюк В. В., Ковальчук І. П. Основи геоморфології : навч. посібн. / за ред. О. М. Маринича. Київ : Вища шк., 2005. 495 с.
5. Стецюк В., Ткаченко Т. Екологічна геоморфологія України (теорія і практика регіональної екологічної геоморфології). Київ : Стафед-2, 2004. 224 с.
6. Сучасна динаміка рельєфу України / за ред. д-ра географ. наук, проф. В. П. Палієнко. Київ : Наукова думка, 2005. 266 с.

Основи раціонального природокористування та охорони природи

Поняття про природокористування, його види, типи та напрямки. Етапи становлення природокористування. Природокористування як основна передумова формування екологічних проблем. Поняття про глобальні та локальні екологічні проблеми. Природні ресурси та природні умови. Наслідки використання атмосферного повітря людством. Проблеми, що пов'язані з водокористуванням. Ресурси Світового океану. Наслідки використання земельних ресурсів. Принципи раціонального використання мінеральних ресурсів. Напрямки і наслідки використання енергоресурсів. Кліматичні та агрокліматичні ресурси. Проблеми лісокористування. Роль фауністичних ресурсів у житті людини. Особливості рекреаційного природокористування. Правові основи природокористування. Напрямки природоохоронної діяльності, принципи її організації. Категорії природоохоронних об'єктів. Економічні аспекти природокористування.

1. Сучасний стан та проблеми сфери водокористування.
2. Використання та охорона біологічних ресурсів.
3. Шляхи оптимізації використання мінеральних ресурсів.
4. Напрямки раціонального використання земельних ресурсів.
5. Наслідки природокористування в Україні.

Рекомендована література та Інтернет-ресурси

1. Аніщенко В. О., Боровий В. О. Моніторинг і охорона земель: Навч. посіб. К. : КНУБА, 2003. 176 с.
2. Левківський С. С., Падун М. М. Раціональне використання і охорона водних ресурсів: Підручник. К. : Либідь, 2006. 280 с.

3. Руденко В. П. Географія природно-ресурсного потенціалу України. Підручник в 3-х частинах. Чернівці : Чернів. нац. ун-т, 2010. 552 с.
4. Стецюк В. В., Рудько Г.І. Екологічна геоморфологія та охорона надр: Навч. посіб. К. : Вид.-полігр. центр «Київ. ун-т», 2004. 191 с.
5. Шикуча М. К. Охорона ґрунтів. К. : Т-во «Знання», КОО, 2004. 398 с.

Основи економічних знань у Новій Українській школі

Об'єкт та мета економічних досліджень. Зміст і мета шкільної економічної освіти. Людина і економіка. Сучасна економічна система України. Попит і пропозиція. Ринкова ціна. Форми винагороди у ринковій економіці. Ринкові перетворення в Україні.

Структура економіки. Оцінка результатів національного виробництва: ВВП. Інфляція як макроекономічне явище. Ціни, доходи, споживання, нагромадження. Податки та державний бюджет. Грошова політика держави. Світова економіка.

1. Мета економічних досліджень.
2. Зв'язок економічних наук з іншими науками про суспільство.
3. Місце економіки в житті суспільства.
4. Причини кризового стану економіки України.
5. Інфляція та її вплив на перерозподіл доходів суспільства.

Рекомендована література та Інтернет-ресурси

1. Базилевич В. Д., Базилевич В. Д. Ринкова економіка: основні поняття і категорії: навч. посіб. К. : Знання, 2008. 263 с.
2. Економічна теорія: підручник / за ред. В. М. Тарасевича. К. : Центр навчальної літератури, 2006. 784 с.
3. Економічна теорія: політекономія: підручник / за ред. В. Д. Базилевича. К. : Знання, 2014. 710 с.
4. Економічна теорія: політекономія: практикум: навч. посіб. / за ред. В. Д. Базилевича. К. : Знання, 2010. 494 с.
5. Єщенко П. С. Економіка для всіх. К. : Вища школа, 2009. 478 с.

Ландшафтознавство

Історія розвитку ландшафтних ідей і ландшафтознавства. Періоди формування ландшафтознавства. Перспективні напрями та підходи у сучасному ландшафтознавстві. Розвиток ландшафтознавства в зарубіжних країнах. Об'єкт, предмет і завдання ландшафтознавства, його місце в системі географічних наук. Поняття про природні територіальні комплекси. Системний підхід при вивченні ландшафтів. Структура ландшафтознавства. Роль і місце ландшафтознавства в системі підготовки вчителя географії. Географічний ландшафт: зміст поняття. Основні закономірності диференціації географічної оболонки. Ландшафтна сфера Землі. Історія дослідження ландшафтної сфери Землі. Структура ландшафтної сфери. Фізико-географічне районування. Сучасна схема фізико-географічного районування України. Просторова структура ландшафтів. Основні поняття та положення просторової структури ландшафтів. Ландшафтна структура гірських територій. Функціонування, динаміка і розвиток ландшафтів. Інваріант. Антропогенні зміни ландшафтів. Стійкість ландшафтів до антропогенних впливів. Розвиток та саморозвиток ландшафтів. Парагенетичні ландшафти. Ландшафтні зв'язки. Аквальні ландшафти. Класифікація водних ландшафтів. Структура підводного ландшафту. Фізико-географічне районування Світового океану. Ландшафти України. Рівнинні ландшафти України. Гірські ландшафти України.

1. Поняття ландшафт, його вертикальна структура. Чим відрізняються ієрархічні ряди природних компонентів за М. Солнцевим і Д. Армандом.
2. Типологічна класифікація ландшафтів.
3. Урочища рівнинного ландшафту їх класифікація.
4. Місце ландшафтознавства в системі географічних наук.
5. Структура ландшафтознавства як науки

Рекомендована література та Інтернет-ресурси

1. Гуцуляк В. М. Ландшафтознавство: теорія практика : навчальний посібник. Чернівці : Книги-XXI, 2008. 168 с.
2. Міллер Г. П., Петлін В. М., Мельник А. В. Ландшафтознавство : теорія і практика: навч. посібн. Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2002. 172 с.
3. Міщенко О. В. Ландшафтознавство: курс лекцій. Луцьк : Вежа-друк, 2018. 100 с.
4. Основи ландшафтознавства / С. В. Міхелі. Київ – Кам'янець-Подільський : Абетка Нова, 2002. 184 с.
5. Петлін В. М. Концепції сучасного ландшафтознавства. Львів: видавн. центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2006. 351 с.

Основи суспільної географії

Вступ до суспільної географії. Поняття загального об'єкту суспільної географії, предмет та конкретні об'єкти суспільної географії. Структура та зміст суспільної географії. Система методів суспільної географії. Особливості історичного розвитку суспільної географії. Формування і розвиток суспільної географії в Україні. Суспільно-географічні відношення і зв'язки. Суспільно-географічні процеси. Суспільно-географічне районування та географічні аспекти регіональної політики.

1. Як співвідносяться об'єктні й предметні області географії та її двох головних напрямків – фізичної та суспільної географії?
2. У чому полягає людиновимірність суспільної географії?
3. Поясніть предметну сутність суспільної географії.
4. Назвіть риси геопросторової (територіальної) організації. Чим відрізняються поняття «геопросторовий» та «територіальний». Чи можна вважати їх синонімами, у яких випадках?
5. Що можна вважати конкретними об'єктами суспільної географії?

Рекомендована література та Інтернет-ресурси

1. Жупанський Я. І. Словник термінів і понять з географії. Чернівці: Технодрук, 2006. 192 с.
2. Шаблій О. І. Основи суспільної географії : підручник. Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2012. 496 с.
3. Топчієв О. Г. Основи суспільної географії : навч. посібник. Одеса : Астропринт, 2009. 544 с.
4. Шевченко В.О. Центризм та центричність в географії. – К.: Ніка-Центр, 2006. 160 с.
5. Human Geography / Journal of Studies and Research in Human Geography [Electronic resource]. Mode of access : <http://www.humangeographies.org.ro/>
6. Human Geography [Electronic resource]. About.com <http://geography.about.com/od/culturalgeography/a/humangeography.htm>

Картографія з основами топографії

Визначення, предмет та методи топографії. Поняття про методи визначення фігури та розмірів Землі.

Основні елементи змісту топографічних карт. Математична основа топографічних карт. Геодезична основа топографічних карт. Масштаб топографічних карт. Картографічна проекція топографічних карт. Топографічні умовні знаки та їх класифікація. Визначення відстаней та площ за топографічними картами. Визначення абсолютних і відносних відміток точок та перевищень за топографічними картами. Побудова профілів за топографічними картами.

Визначення, предмет та методи картографії. Історія розвитку картографічної науки. Географічна карта: визначення, властивості, значення та функції. Основні елементи географічної карти. Класифікація географічних карт і атласів. Картографічні проекції. Класифікація картографічних проекцій. Методи розпізнавання та дослідження картографічних проекцій: за виглядом картографічної сітки меридіанів та паралелей, аналітичний, графоаналітичний. Масштаб дрібномасштабних карт та його змінюваність. Поняття про головний і частковий масштаби. Головні напрямки на карті.

Сучасні технології створення географічних карт і атласів. Особливості змісту географічної карти. Оглядові загальногеографічні карти. Особливості зображення природних (рельєфу, гідрографії, ґрунтового та рослинного покриву) та соціально-економічних елементів (населених пунктів, шляхів сполучення, засобів зв'язку та політико-адміністративного поділу) на загальногеографічних картах. Географічні атласи: визначення, класифікація і особливості. Тематичні карти. Класифікація тематичних карт. Елементи тематичної карти. Визначення, суть та основні чинники картографічної генералізації. Картографічна генералізація. Види та напрямки картографічної генералізації. Особливості прояву картографічної генералізації на загальногеографічних та тематичних картах. Способи картографічного зображення: точковий, лінійних знаків, знаків руху, ареалів, значків, картограм, картодіаграм, якісного фону, кількісного фону, ізоліній, локалізованих діаграм.

1. Фігура і розміри Землі та методи їх визначення.
2. Системи координат для визначення положення точок земної поверхні.
3. Картографічні умовні знаки топографічних карт та планів.
4. Засоби відображення та способи картографічного зображення.
5. Картографічний метод дослідження та пізнання дійсності.

Рекомендована література та Інтернет-ресурси

1. Божок А. П., Молочко А. М., Остроух В. І. Картографія : підручник; за ред. А. П. Божок. К. : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2008. 271 с.
2. Божок А. П., Молочко А. М., Остроух В. І. Картознавство : підручник; за ред. А. П. Божок. К. : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2014. 332 с.
3. Волошин В. У., Король П. П. Геоінформаційне тематичне картографування засобами ГІС MapInfo Professional: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Луцьк : Вежа-Друк, 2013. 280 с.
4. Король П. П., Волошин В. У. Лабораторний практикум з географічного тематичного картографування засобами ГІС MapInfo Professional: навчально-методичне видання. Луцьк : Вежа-Друк, 2015. 148 с.
5. Ляшенко Д. О. Картографія з основами топографії: Навчальний посібник для вищих навчальних закладів. К. : Наук. думка, 2008. 184 с.

Фізична географія материків і океанів

Вступ до фізичної географії світу. Природа Атлантичного океану Особливості природи Північного Льодовитого океану. Індійський океан. Тихий океан.

Північні материки. Євразія. Географічне положення материка та поділ на частини світу. Тектонічна будова та геологічна історія материка Євразія. Рельєф Європи та сучасні геоморфологічні процеси. Клімат і поверхневі води. Природна зональність та фізико-географічні відмінності Європи. Палеогеографія та сучасний рельєф Азії. Клімати Азії та кліматичні ресурси. Поверхневі води Азії. Сучасні ландшафти та фізико-географічне районування Азії

Північна Америка. Тектоніка і рельєф материка. Типи кліматів та кліматичне районування. Поверхневі води та їх використання. Ландшафти Північної Америки та їх охорона.

Південні материки. Тропічні материки і Океанія. Геологічна історія і тектоніка материків південної півкулі. Рельєф материка Південна Америка. Кліматичні особливості материка Південна Америка. Поверхневі води материка Південна Америка. Природна зональність та багатство органічного світу Південної Америки. Фізико-географічні відмінності та сучасні ландшафти на материку Південна Америка.

Рельєф і корисні копалини Африки. Клімати Африки та агрокліматичні ресурси. Поверхневі води материка Африка. Ґрунтово-рослинний покрив та природна зональність на материку Африка.

Рельєф Австралії та сучасні геоморфологічні процеси. Клімат і поверхневі води Австралії. Диференціація ландшафтної оболонки на материку Австралія. Природа островів Океанії.

Антарктида. Відкриття материка та географічні особливості материка. Клімат та фізико-географічні відмінності природи материка Антарктида. Українські дослідження на материку Антарктида.

1. Геологічна історія та рельєф дна Атлантичного океану.
2. Сучасні ландшафти та фізико-географічні відмінності на материку Євразія.
3. Відмінності природи на материку Північна Америка.
4. Природна зональність та сучасні ландшафти тропічних материків.
5. Особливості природи материка Антарктида.
6. Особливості ландшафтів та фізико-географічні відмінності Африки.
7. Геологічна історія та рельєф дна Тихого океану.

Рекомендована література та Інтернет-ресурси

1. Атлас вчителя. – К.:Картографія, 2015.
2. Власова Г.В. Физическая география материков. В 2-х ч. – М.: Просвещение, 1976.
3. Волошин І.І., Чирка В.Г. Географія Світового океану: Навч. посібник . – К.: Перун, 1996. – 224 с.
4. Гудзевич А.В. Регіональна фізична географія (Європа та Азія): Навч. посібник. – Вінниця: «Віндрук», 2005. – 464 с.
5. Костів Л.Я. Фізична географія материків і океанів. Африка : нав.-методичний посібник. Львів, 2017. – 184 с.
6. Міхелі С.В. Фізична географія Північної Америки: навч. посібник. Київ : Перун, 2019. 284 с.
7. Міхелі С.В. Фізична географія Євразії: навч. посібник. Київ : Перун, 2019. 286 с.
8. Половина І.П. Фізична географія Європи: Навч. пос. для студ. геогр. спеціальн. вищ. навч. закл. – К.: «АртЕк», 1998. – 272 с.
9. Половина І.П., Затула В.І. Загальні географічні закономірності Землі : навч. посіб. К. : НПУ ім. М.Драгоманова, 2002.
10. Тарасюк Н.А. Фізична географія та екологія Світового океану. Практикум з курсу. Луцьк, 2004.

11. Тарасюк Н.А. Фізична географія материків і океанів. Частина 1. Світовий океан: навчально-методичний комплекс.// Н.А.Тарасюк, Н.В.Цвид-Ендрю .Луцьк, 2016. 186 с.
12. Шищенко П.Г., Удовиченко В.В., Олішевська Ю.А., Гавриленко О.П., Петрина Н.В. Фізична географія материків та океанів. У 2 т. : [підруч. для студентів ВНЗ].К.:Видавництво: Київський університет, 2010 Т. 2 Європа.464 с

Фізична географія України

Загальні відомості про територію і кордони України, її фізико-географічне положення. Дослідження природних умов і природних ресурсів України. Геолого-тектонічна будова. Мінерально-сировинні ресурси. Геоморфологічна будова. Особливості змін клімату в Україні. Поверхневі та підземні води. Природа Чорного і Азовського морів. Ґрунтовий покрив. Рослинний і тваринний світ. Неприятливі природні процеси та зміни природи. Природоохоронні території.

Ландшафти і фізико-географічне районування. Природа Поліського і Західноукраїнського краю. Природа лісостепової і степової природних зон. Гірські ландшафтні структури: Українські Карпати і Кримські гори.

1. Географічне положення України.
2. Орографія і гіпсометрія України.
3. Ґрунти рівнинної частини України.
4. Рослинний покрив. Ліси.
5. Фізико-географічна характеристика зони мішаних хвойно-широколистяних лісів.

Рекомендована література та Інтернет-ресурси

1. Байцар А. Фізична географія України. Навчально-методичний посібник. Львів. Видавн. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2012. 354 с.
2. Денисик Г. І., Страшевська Л. В., Корінний В. І. Геосайти Поділля. Вінниця : Вінницька обласна друкарня, 2014. 216 с. (Серія: «Природа і ландшафти Поділля»).
3. Заповідна справа в Україні: абсолютна заповідність чи європейська модель гармонії людини і природи? Збірник вибраних матеріалів / [за ред. М.П. Стеценка, Ф.Д. Гамора]. Львів: «Тиса», 2017. 238 с.
4. Кузьмішина І. Флора і рослинність України. Курс лекцій. Луцьк : Друк ПП Іванюк В. П., 2016. 152 с.
5. Маринич О. М., Шищенко П. Г. Фізична географія України : підручник. – 3-тє вид. К. : Т-во Знання, КОО, 2006. 479 с.
6. Нетребчук І.М. Фізична географія України : мет. рек. до сам. роб. Луцьк : Вежа-Друк, 2019. 32 с.
7. Нетребчук І. М. Фізична географія України : мет. рек. до практ. робіт. Луцьк : Вежа-Друк, 2019. 36 с.

Педагогіка.

Сучасні педагогічні технології.

Предмет і завдання педагогіки. Основні педагогічні категорії. Поняття педагогічних технологій. Характеристика сучасних технологій навчання. Розвиток, виховання і формування особистості. Вплив факторів на формування особистості. Предмет і завдання теорії навчання. Поняття і сутність процесу навчання. Структурні компоненти процесу навчання. Основні функції навчання. Основні етапи оволодіння знаннями. Загальне поняття про закономірності та принципи навчання. Правила навчання, їх зв'язок із принципами навчання. Принципи навчання в народній дидактиці. Загальне поняття про зміст освіти як дидактичну категорію. Фактори, що впливають на зміст освіти. Документи, в яких відображається зміст освіти в школі: навчальні плани, навчальні програми, підручники. Визначення методу навчання. Основні функції методів навчання. Прийом як складова частина методу і як самосійна дидактична категорія. Різні підходи до класифікації методів

навчання. Технологія вибору методів навчання. Методи навчання в народній педагогіці. Форми організації навчального процесу в освітньому закладі. Сутність класно-урочної системи навчання, її позитивні сторони, недоліки, шляхи удосконалення. Основні підходи до класифікації типів уроків. Шляхи підвищення ефективності уроку. Індивідуальні, групові та колективні форми пізнавальної діяльності учнів на заняттях. Факультативні заняття. Індивідуальні та групові заняття, методика їх організації та проведення. Організація навчально-пізнавальної роботи з учнями. Предметні гуртки. Контроль та оцінка навчальних досягнень школярів. Суть і види контролю. Функції контролю. Основні вимоги до перевірки і оцінки навчальних досягнень учнів. Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів. Рівні навчальних досягнень учнів. Норми оцінок. Організація і методика перевірки і обліку навчальних досягнень учнів.

Методика виховної роботи

Сутність процесу виховання, методики виховної роботи. Мета виховання в сучасній школі. Діагностичність постановки мети виховної роботи. Закономірності та принципи виховної роботи. Технології виховного процесу в сучасному закладі освіти (технологія морального, естетичного, правового, трудового, екологічного, економічного, фізичного, статевих, патріотичного виховання). Методи виховання. Класифікація методів виховання. Характеристика груп методів виховання. Критерії відбору методів виховання. Форми організації виховного процесу. Класифікація форм виховного процесу. Характеристика форм виховної роботи. Особистість і колектив. Стадії розвитку учнівського колективу. Колективні творчі справи. Шляхи згуртування учнівського колективу.

1. Поняття педагогіки як науки про навчання, виховання й розвиток особистості.
- Її основні категорії.
2. Визначення методу навчання. Основні функції методів навчання.
 3. Форми організації навчального процесу в освітньому закладі.
 4. Документи, в яких відображається зміст освіти в школі: навчальні плани, навчальні програми, підручники.
 5. Процес виховання, його сутність та структура.
 6. Поняття про колектив. Стадії розвитку дитячого колективу.
 7. Інтерактивні технології в освітньому процесі сучасної школи.
 8. Технології виховного процесу в сучасному закладі освіти (технологія морального, естетичного, правового, трудового, екологічного, економічного, фізичного, статевих, патріотичного виховання).
 9. Урок як основна форма навчання в школі. Вимоги до сучасного уроку в ЗЗСО.
 10. Індивідуальні, групові та колективні форми пізнавальної діяльності учнів на заняттях. Факультативні заняття. Предметні гуртки.

Рекомендована література та Інтернет-ресурси

1. Бартків О.С. Основи педагогічної майстерності вихователя ЗДО : навч.- метод. рекомендов. Луцьк, 2020. 97 с.
2. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : посібник . 2-ге вид., допов. Київ : Академвидав, 2012. 352 с.
3. Досяк І. М. Нестандартні уроки з використанням інноваційних технологій. Харків : Основа, 2007. 160 с.
4. Зайченко І. В. Педагогіка. навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. К.: Освіта України, 2006. С. 410–415.
5. Інноваційні технології навчання: Навч. посібн. для студ. вищих технічних навчальних закладів / [Кол. авторів; відп. ред. Бахтіярова Х.Ш.; наук. ред. Арістова А.В.; упорядн. словника Волобуєва С.В.]. К. : НТУ, 2017. 172 с.
6. Інноваційні педагогічні технології : посібник/ за ред.. О.І.Огієнко. Київ, 2015. 314 с.

Психологія

Основи психології. Вікова та педагогічна та спеціальна психологія.

Предмет психології як науки. Структура, завдання та стан сучасної психології. Місце психології в системі наук. зв'язок психології з іншими науками. Методи психології та їх характеристика. Поняття особистості у психології. Поняття людина, індивід, особистість, індивідуальність. Структура особистості. Шляхи, умови і фактори особистісного зростання. Функції, види та засоби спілкування (мова і мовлення; вербальні та невербальні засоби спілкування). Спілкування як міжособистісна взаємодія та міжособистісне розуміння. Психологічна культура ділового спілкування. Предмет вікової психології. Поняття про вік: біологічний, соціальний, психологічний. Вікова періодизація психічного розвитку (психологія дитинства, підлітка, юності, дорослості).

Предмет педагогічної психології. Психологія навчання. Психологія виховання. Загальна характеристика педагогічної діяльності.

Предмет і завдання спеціальної психології. Загальна характеристика розладів психофізичного розвитку та їх причини.

Особливості навчання та виховання особистості при порушеннях мовлення, слуху, зору, інтелекту.

1. Предмет, завдання та методи психології.
2. Поняття особистості у психології. Структура особистості.
3. Поняття про спілкування. Особливості спілкування.
4. Предмет і завдання вікової та педагогічної психології.
5. Предмет і завдання спеціальної психології.

Рекомендована література та Інтернет-ресурси

1. Бочелюк В. Й, Турубарова А. В. Психологія людини з обмеженими можливостями: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2011. 264 с.
2. Діти з затримкою психічного розвитку та їх навчання: навч. посіб. /під ред. Т. Д. Лященко, Н. А. Бастун, Т. В. Сак. Київ: ІЗМН, 2017. 128 с.
3. Максименко С. Д. Загальна психологія: навч. посіб. Київ: Центр навч. літератури, 2018. 272 с.
4. Павелків Р. В., Цигипало О. П. Дитяча психологія. Київ: Академвидав, 2008. 468 с.
5. Поліщук В. М. Вікова і педагогічна психологія. Суми: Освіта, 2010. 352 с.

Інклюзивна освіта

Загальні питання інклюзивної освіти. Концептуальні засади процесу інклюзії загальної та спеціальної освіти. Загальна характеристика моделей інклюзивної освіти учнів, які потребують корекції психофізичного розвитку. Вплив інклюзивної освіти на розвиток та соціалізацію учнів, які потребують корекції психофізичного розвитку.

Законодавче, нормативно-правове та методичне забезпечення інклюзивної освіти дітей, які потребують корекції психофізичного розвитку.

Істрія розвитку Інклюзивної освіти у психолого-педагогічній науці.

Умови організації інклюзивної освіти та їх вплив на корекцію психофізичного розвитку дитини. Особливості організації корекційно-розвивального середовища, його зміст, структура і роль у формуванні особистості учнів, які потребують корекції психофізичного розвитку. Роль батьків у інклюзивному процесі.

Корекційно-розвивальна робота як складова інклюзивного навчання.

Оцінювання навчальних досягнень дітей із особливостями психофізичного розвитку. Організація професійної діяльності вчителя природничих наук, фізики, хімії, біології в умовах інклюзивного навчання.

Корекційно-педагогічний супровід учнів із порушеннями психофізичного розвитку в умовах інклюзивного процесу в закладі загальної середньої освіти.

1. Вплив інклюзивної освіти на розвиток та соціалізацію учнів, які потребують корекції психофізичного розвитку.
2. Нормативно-правова база щодо організації інклюзивної освіти у закладах загальної середньої освіти України.
3. Аналіз сучасних шляхів впровадження інклюзивної освіти у вітчизняній системі середньої школи.
4. Зміст, структура і роль корекційно-розвивального середовища у формуванні особистості учнів із порушеннями психофізичного розвитку.
5. Корекційно-розвивальна робота та її значення при навчанні учня з особливими потребами.

Рекомендована література та Інтернет-ресурси

1. Данілавичюте Е. А., Литовченко С. В. Стратегії викладання в інклюзивному навчальному закладі: навч-метод. посіб. Київ :вид. гр. «А.С.К.», 2012. 360с. (Серія «Інклюзивна освіта»).
2. Індекс інклюзії: розвиток навчання та участі в життєдіяльності шкіл: посіб./ ТоніБут]; перекл. З англ .Київ.: ТОВ Видавничий дім «Плеяди», 2015. 190 с.
[URL:http://www.ussf.kiev.ua/images/news/2015.09.03/2/IndexForInclusion.pdf](http://www.ussf.kiev.ua/images/news/2015.09.03/2/IndexForInclusion.pdf)
3. Методичні рекомендації «Особливості організації освітнього процесу у закладах освіти з інклюзивною формою навчання»
[URL:http://www.svyatoshinruo.kiev.ua/2018-02-23-07-43-52/2018-02-23-07-58-3/6740-q-](http://www.svyatoshinruo.kiev.ua/2018-02-23-07-43-52/2018-02-23-07-58-3/6740-q-)
4. Організація навчально-виховного процесу в умовах інклюзивного навчання [Електрон.ресурс]: Лист Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України №1/9-384 від 18.05.2012// Міністерство освіти і науки України:[сайт].–Текст.дані.– Київ, 2017. URL:old.mon.gov.ua/ua/ about-ministry/normative/1287-

Регіональна економічна і соціальна географія світу

Об'єкт, предмет і зміст регіональної економічної і соціальної географії. Теоретичні засади регіональної економічної і соціальної географії світу. Методи дослідження. Історія розвитку регіональної економічної і соціальної географії світу. Політична карта світу. Політико-територіальні утворення. Основні періоди та етапи формування політичної карти світу. Класифікація країн за різними ознаками. Типологія країн світу за рівнем соціально-економічного розвитку. Міжнародні організації та союзи.

Економіко-географічна характеристика регіонів світу за типовою схемою: загальні відомості про регіон; економіко-географічне положення; природні умови і ресурси; населення; господарство; особливості економічного розвитку та загальна характеристика господарства; промисловість; сільське господарство; транспорт; зовнішньоекономічні зв'язки; рекреація і туризм; економіко-географічна характеристика провідних країн регіону. Західна Європа. Північна Європа. Південна Європа. Центральна-Східна Європа. Південно-Східна Європа. Російська Федерація. Центральна Азія. Південно-Західна Азія. Південна Азія. Південно-Східна Азія. Східна Азія. Північна Америка. Латинська Америка. Північна Африка. Західна Африка. Центральна Африка. Східна Африка. Південна Африка. Австралія та Океанія.

1. Економіко-географічна характеристика Західної Європи.
2. Економіко-географічна характеристика Центрально-Східної і Південно-Східної Європи.

3. Економіко-географічна характеристика Північної Америки.
4. Економіко-географічна характеристика Латинської Америки.
5. Економіко-географічна характеристика Австралії та Океанії.
6. Економіко-географічна характеристика Південно-Західної Азії.
7. Економіко-географічна характеристика Східної Азії.
8. Економіко-географічна характеристика Південної Азії.
9. Економіко-географічна характеристика Африки.
10. Економіко-географічна характеристика Центральної Азії.

Рекомендована література та Інтернет-ресурси

1. Безуглий В. В. Економічна і соціальна географія зарубіжних країн : навч. посіб. Київ : Академія, 2005. 704 с.
2. Безуглий В. В., Козинець С. В. Регіональна економічна і соціальна географія світу: навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і доп. Київ : Академія, 2007. 688 с.
3. Безуглий В. В., Козинець С. В. Регіональна економічна та соціальна географія світу : посібник. Київ : Академія, 2003. 688 с.
4. Економічна і соціальна географія світу : навч. посіб. / за ред. С. Кузика. Львів : Світ, 2002. 672 с.
5. Масляк П. О. Країнознавство : підручник. Київ : Знання, 2008. 292 с.
6. Социально-экономическая география зарубежного мира: учебник / под ред. В. В. Вольского. 2-е изд., испр. Москва : Дрофа, 2003. 560 с.
7. Юрківський В. М. Регіональна економічна і соціальна географія. Зарубіжні країни : підручник. Київ : Либідь, 2000. 416 с.

Економічна та соціальна географія України

Об'єкт, предмет, теоретичні основи і завдання курсу географії України. Україна на політичній карті світу та у системі світового господарства. Народонаселення України. Паливно-енергетичний комплекс України. Металургійний комплекс України. Машинобудівний комплекс України. Хімічно-лісовий комплекс України. Агропромисловий комплекс України. Донецький економічний район. Придніпровський економічний район. Північно-Східний економічний район. Столичний економічний район. Центральний економічний район. Подільський економічний район. Карпатський економічний район. Північно-Західний економічний район. Причорноморський економічний район.

1. Суспільно-географічне положення України. Позитивні та негативні риси.
2. Економіко-географічна характеристика металургійних баз України.
3. Особливості структури машинобудування України.
4. Західно-Поліський регіон в господарському комплексі України.
5. Столичні функції м. Києва в економіці України.

Рекомендована література та Інтернет-ресурси

1. Бутко М. П., Пепа Т. В., Уляненко Ф. М. Модернізація регіональних господарських систем у глобалізаційному економічному просторі : монографія. Ніжин : Аспект-Поліграф, 2014. 267 с.
2. Доценко А. І. Територіальна організація розселення (теорія та практика): монографія. К. : Фенікс, 2010. 529 с.
3. Ермолаева В. А. Экономическая география и регионалистика: учеб. пособие. М. : Флинта : Наука, 2010. 410 с.

4. Інвестиційно-інноваційний механізм регулювання розвитку прикордонного регіону : кол. моногр. / за ред. М. І. Карліна. Луцьк : РВВ Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2010. 373 с.
5. Руденко В. П. Географія природно-ресурсного потенціалу України. У 3-х част.: підручн. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2010. 552 с.
6. Міністерство економіки України. URL: <http://www.me.gov.ua>.

Методика навчання економічних дисциплін в закладах загальної середньої освіти

Економічна освіта в системі економічної культури суспільства. Методика навчання економіки як науки. Теоретичні та організаційно-методичні особливості викладання економічних дисциплін в НУШ. Засоби навчання в економічній шкільній освіті. Методи навчання економічних дисциплін. Інформаційно-репродуктивні методи вивчення економічних дисциплін. Теоретичні засади застосування активних методів навчання економіки. Методи і прийоми проблемного навчання. Економічні ігри та методика їх використання у навчальному процесі. Методика підготовки уроків та методичні особливості їх проведення. Методика вивчення базових тем з економіки. Методичні особливості вивчення шкільних курсів з економіки за вибором. Особливості формування в учнів компетентності підприємливості і фінансової грамотності на адаптаційному циклі базової середньої освіти. Особливості вивчення економіки як складової міжгалузевих інтегрованих курсів (Економіка і право. 9 клас). Особливості вивчення курсу «Підприємництво і фінансова грамотність» (8-9 клас) в НУШ. Методика організації позакласної роботи з економічних дисциплін. Професійне самовдосконалення учителя економічних дисциплін в умовах реалізації Концепції Нової української школи.

1. У чому полягає значення методики викладання економіки як науки? Які завдання покликана вирішувати методика викладання економіки?
2. Назвіть основні ознаки уроку як форми організації навчальної діяльності. Яким основним вимогам повинен відповідати урок економіки?
3. Яке значення самостійної роботи учнів в навчально-виховному процесі з економіки? Які вимоги ставляться до самостійної роботи учнів при вивченні економічних дисциплін в школі?
4. В чому полягає значення практичних робіт в шкільному курсі економіки? Розкрийте методику їх проведення.
5. Використання розрахункових задач на уроках економіки. Які вимоги ставляться до добору і складання розрахункових задач?

Рекомендована література та Інтернет-ресурси

1. Грицуленко С.І., Потапова-Сінько Н.Ю., Гарбера К.М. Методика викладання економічних дисциплін: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.]. Одеса: ОНАЗ ім. О.С. Попова, 2012. 224 с.
2. Ковальова К. І., Ковальов В.В. Методика викладання економіки в школі: навч. посіб. К.: Видавництво Ліра-К, 2019. 184
3. Методика викладання економіки. Збірник кейсів, ситуативних вправ та розвиваючих завдань: навч. посіб. О.А. Булавіна, І.А. Балягіна, М.А. Богорад та ін.: за заг. ред. О.А. Булавіної. К.: КНЕУ, 2010. 300 с.

4. Модельні навчальні програми для 5-9 класів. Соціальна і здоров'язбережувальна освітня галузь. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/modelni-navchalni-programi-dlya-5-9-klasiv>
5. Збірник задач з економіки: Навчальний посібник для учнів 10-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів з поглибленим вивченням економіки. Упорядник Горленко Г. О. Вид.2-е. Кам'янець Подільський: Абетка Нова, 2002. 168 с.

Методика навчання географії у закладах загальної середньої освіти

Зміст і структура методики навчання географії компетентнісно-орієнтоване навчання. Методика організації науково-педагогічного дослідження. Історія розвитку методики навчання географії. Принципи навчання та їх використання при вивченні географії. Методи навчання та їх використання при вивченні географії. Характеристика засобів навчання та їх використання при вивченні географії. Форми організації навчально-виховного процесу. Характеристика типів уроків та методичні особливості їх проведення. Методичні особливості вивчення загальної географії (6-й клас) та географії материків і океанів (7-й клас). Методичні особливості вивчення географії: «Україна у світі: природа, населення» (8-й клас) та «Україна і світове господарство» (9-й клас). Методичні особливості вивчення географії: «Регіони та країни» (10-й клас) і «Географічний простір Землі» (11-й клас).

Технології проблемного підходу та інтерактивного навчання при вивченні географії.

1. Компетентнісний підхід до вивчення географії у закладах загальної середньої освіти.
2. Основні етапи науково-педагогічного дослідження та характеристика роботи на кожному з них.
3. Методика проведення науково-педагогічних експериментів.
4. Дайте загальну характеристику принципів навчання географії.
5. Охарактеризуйте принцип наочності у навчанні та способи його реалізації при вивченні географії.
6. Розкрийте зміст та методичні особливості використання краєзнавчого принципу навчання.
7. Обґрунтуйте систему методів навчання, виділених за характером навчально-пізнавальної діяльності учнів.
8. Обґрунтуйте систему методів навчання, виділених за джерелами формування знань.
9. Проблемне навчання як засіб активної пізнавальної діяльності учнів на уроках географії.
10. Зміст та особливості використання інтерактивного навчання при вивченні географії.
11. Охарактеризуйте метод проєктів як засіб розвитку творчості учнів при вивченні географії.
12. Вимоги до уроку як основної форми навчально-виховного процесу в школі.
13. Характеристика та методика використання структурних компонентів уроку (на прикладі комбінованого уроку).
14. Охарактеризуйте традиційні види уроків географії.
15. Методика організації та проведення навчальної екскурсії у природу (8-й клас).
16. Методика організації спостережень за погодою та опрацювання зібраних матеріалів (6-й клас).
17. Зміст та диференціація позакласного навчання.
18. Методика проведення екскурсії на підприємство.
19. Технології розкриття навчальної проблеми при формуванні географічних знань учнів.

20. Методичні особливості використання дискусійно-інтерактивної форми навчання географії.

Рекомендована література та Інтернет-ресурси

1. Бенедюк В. В. Загальна методика навчання географії: Навчальний посібник. Луцьк: ПП Іванюк В. П., 2020. 165 с.
2. Касіяник І. П., Мисько В. З. Методика навчання географії (теоретичний аспект). Кам'янець-Подільський: ТОВ «Друкарня «Рута»», 2017. 214 с.
3. Кобернік С. Г., Коваленко Р. Р., Скуратович О. Я. Методика навчання географії в загальноосвітніх навчальних закладах: Навчально-методичний посібник. К.: Навч. книга, 2005. 319 с.
4. Ковальова К. І. Методика викладання економіки в школі: навч. посіб. Київ: Ліра-К., 2012. 184 с.
5. Топузов О. М., Самойленко В. М., Вішнікіна Л. П. Загальна методика навчання географії: Підручник. Київ ДНВП «Картографія», 2012. 512 с.

Методика шкільного географічного краєзнавства

Суть та завдання географічного краєзнавства. Зародження краєзнавства та історія його розвитку (до XX ст.). Історія діяльності наукового Товариства дослідників Волині. Розвиток вітчизняного географічного краєзнавства впродовж XX століття та у нинішній час. Методи та основні напрями вивчення рідного краю. Основні форми краєзнавчої роботи. Природа краю як об'єкт краєзнавчих досліджень. Дослідження населення і господарства краю. Краєзнавчі музеї у системі українського краєзнавства. Культурно-історична спадщина Волині. Краєзнавчі об'єкти історико-культурного заповідника «Старий Луцьк». Організація краєзнавчих екскурсій при вивченні географії. Організація роботи краєзнавчого гуртка. Зміст та організація туристсько-краєзнавчих походів.

1. Охарактеризуйте зміст краєзнавства та поняття «рідний край».
2. Розкрийте головні функції географічного краєзнавства.
3. Охарактеризуйте стаціонарні та туристські форми краєзнавчої роботи.
4. Охарактеризуйте основні напрями діяльності краєзнавчого музею.
5. Системний підхід до організації краєзнавчої роботи у загальноосвітній школі.
6. Розвиток вітчизняного географічного краєзнавства впродовж XX століття та у нинішній час.
7. Дослідження населення і господарства краю.
8. Організація краєзнавчих екскурсій при вивченні географії.
9. Організація роботи краєзнавчого гуртка та краєзнавчо-наукової діяльності школярів.
10. Краєзнавство у Новій українській школі.

Рекомендована література та Інтернет-ресурси

1. Бенедюк В. В. Краєзнавство: Конспекти лекцій. Луцьк: ПП Іванюк В. П., 2019. 75 с.
2. Обозний В. В. Краєзнавство: Навчальний посібник-практикум. 2 вид., доп. К.: Науковий світ, 2004. 239 с.
3. Олішевська Ю. А. Шкільне географічне краєзнавство. Навчальний посібник. К.: «ФО-П Кравченко», 2020. 175 с.
4. Основи краєзнавства: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / кол. авт.; за заг. ред. чл.-кор. НАНУ О. П. Реєнта. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2016. 276 с.

Політична географія з основами геополітики

Наукові основи політичної географії та геополітики. Історичні етапи формування політичної географії. Основні школи, течії і парадигми політичної географії. Об'єктно-предметне поле політичної географії. Геопросторова організація політичного життя суспільства і територіальне співвідношення політичних сил на різних ієрархічних рівнях. Закономірності й спрямованість світових і національних політичних процесів. Державні політичні системи. Особливості сучасної політичної карти світу. Політико-географічне та геополітичне положення регіонів і держав світу. Геополітична ситуація та сучасні регіональні процеси в окремих регіонах світу. Політична географія України. Політико-географічне та геополітичне положення України. Роль України у світовому політичному просторі. Геополітика як практичний інструмент розв'язання регіональних проблем у світі та в Україні.

1. Актуальні завдання сучасної політичної географії.
2. Міжнародні організації, їх типи і роль у світовій геополітичній організації світу.
3. Типи політичних режимів, географія політичних режимів у світі.
4. Тенденції розвитку адміністративно-територіального поділу в державах світу.
5. Електоральна географія. Основні напрями та методи досліджень в електоральній географії.

Рекомендована література та Інтернет-ресурси

1. Геополітика: енциклопедія. За ред. чл.-кор. НАПН України, проф. Є.М. Суліми. Київ: Знання України. 2012. 919 с.
2. Гольцов А. Г. Геополітика та політична географія. Підручник. К.: Центр учбової літератури, 2012. 416 с.
3. Дністрянський М. Політична географія та геополітика: Навч. Посібник. Тернопіль: Навчальна книга. Богдан, 2010. 344 с.
4. Дністрянський М.С. Політична географія України: навчальний посібник. Львів: ЛНУ Імені Івана Франка, 2014. 348 с.
5. Лісовський П. М. Міжнародні відносини: ментальність, геополітика, глобалізація : навч. посіб. К. : Кондор, 2019. 156 с.
6. Сюткін С.І. Політична географія : навчальний посібник. Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка. Суми : ТОВ «ВПП «Фабрика друку», 2017. 120 с.
7. Стафійчук С. Політична географія світу: Навчальний посібник. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2016. 306 с.
8. Офіційний сайт ООН. – Режим доступу: <http://www.un.org/>
9. Представництво ООН в Україні. – Режим доступу: <http://www.un.org.ua/ua>
10. МЗС України. – Режим доступу: <http://www.mfa.gov.ua/mfa/ua/4130.htm>

Географія населення з основами демографії

Об'єкт, предмет, теоретико-методологічні основи географії населення. Історія демографічної думки в Україні. Чисельність населення та методи його обліку. Відтворення населення та його історичні типи. Статева і вікова структура населення. Трудові ресурси та їх використання. Расовий та етнічний склад населення. Розселення населення. Міське розселення. Сільське розселення. Система розселення України. Міграції населення. Розселення українців в світі.

1. Сучасна геодемографічна ситуація в Україні.
2. Функціональні типи міст та види міських агломерацій в Україні.
3. Особливості функціонування трудових ресурсів України.
4. Найбільші діаспори України та їх вплив на соціальні процеси.
5. Унікальні міста України.

Рекомендована література та Інтернет-ресурси

1. Гудзеляк І. Географія населення: Навч. посіб. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2008. 232 с.
2. Джаман В. О. Регіональні системи розселення: демогеографічні аспекти. Чернівці : Рута, 2003. 392 с.
3. Джаман В. О., Круль В. П., Чернюх Г. Я. Демогеографія. Чернівці : Рута, 2002. 160 с.
4. Доценко А. І., Зінич В. Т., Великохатко О. Т., Танцюра В. Л. Розселення в Україні: проблеми і перспективи. К. : РВПС України НАН України, 2006. 268 с.
5. Заставецька О. В., Заставецький Б. І., Ткач Д. В. Географія населення України. Тернопіль, 2003. 149 с.

Соціальна географія

Соціальна географія як наука: поняттєвий апарат, об'єктно-предметне поле, структура, місце в системі наук, функції, завдання, напрями досліджень, прикладне значення. Становлення та історія розвитку соціальної географії. Концепції соціального простору та соціального часу, соціально-географічного процесу та соціогеосистем. Методи та організація соціально-географічних досліджень.

Географія соціально-демографічного розвитку, праці та міграційної поведінки населення. Соціальна географія міст та сільської місцевості. Географія культури. Географія освіти і науки. Географія охорони здоров'я. Географія відпочинку та розваг. Географія соціальних негараздів. Географія рівня та якості життя населення. Стратегії соціального розвитку території.

1. Соціальна географія як наука. Охарактеризуйте місце та склад соціальної географії в структурі суспільної географії.
2. Концепції соціального простору та соціального часу, соціально-географічного процесу та соціогеосистем.
3. Методи та організація соціально-географічних досліджень.
4. Соціальна географія міст та сільської місцевості.
5. Географія освіти і науки

Рекомендована література та Інтернет-ресурси

1. Соціальна географія. Підручник / за ред. Л. Немець та К. Мезенцева. – Київ, 2019. 304 с.
2. Шевчук Л.Т. Соціальна географія: Навчальний посібник. К. Знання, 2007. 349 с.
3. Степаненко А. Онтологія соціальної географії як науки. *Часопис соціально-економічної географії*. 2011. Вип. 10 (1). С. 5-18.

Історична географія з основами етногеографії

Історична географія, як навчальна та наукова дисципліна. Часові особливості розвитку ретроспективної географії. Історична географія первісної доби. Поява людини сучасного типу. Історична географія Стародавніх цивілізацій. Історична географія Середніх віків. Ранній новий час. Історична географія епохи Великих географічних відкриттів. Відкриття Нового світу. Історична географія епохи Великих географічних відкриттів. Розширення ойкумени в Африці, Азії, Австралії та Океанії.

Історична географія Нового часу. Західна Європа. Історична географія Нового часу. Азія. Історична географія Нового часу. Америка, Африка, Австралія і Океанія. Господарство світу у міжвоєнний період. Історична географія Новітнього часу. Формування сучасної політичної карти світу.

Поняття про етнос та етнічні процеси. Культурно-господарська адаптація етносів до природних умов. Етногенез українського народу. Етнолінгвістичний склад населення світу.

1. Часові особливості розвитку історичної географії.
2. Історична географія епохи Великих географічних відкриттів.
3. Історична географія Нового часу: Західна Європа. Америка, Африка, Австралія і Океанія.
4. Етногенез українського народу.
5. Етнолінгвістичний склад населення світу.

Рекомендована література та Інтернет-ресурси

1. Дністрянський М. С. Вступ до історичної географії України: Цикл лекцій. Львів, 2007. 44 с.
2. Кандиба Ю. Історична географія з основами етногеографії: навчально-методичний комплекс. Харків, 2010. 73 с.
3. Корнус О. Г. Історична географія: навчальний посібник. Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2015. 156 с.
4. Круль В. П. Ретроспективна географія з основами етногеографії: навчальний посібник. Чернівці : Родовід, 2015. 296 с.